

Marjo Laukkanen

Tutkimusmatka maailman keskipisteisiin

Kuvataiteilija Ilkka Väätti tekee väitöstyötä maailman keskipisteen kulttuurihistoriasta. Koko maailmasta kiinnostunut taiteilija on joutunut tutkimusmatkansa aikana opettelemaan rajaamista ja luopumista.

Ilkka Väättiä kiehtovat historia ja uskonto, erityisesti symbolit ja pyhät paikat. Hän pitää tähänastisena päätyönään Pyhäjärven ekumeenista kappelia ja kuvailee itseään pystymetsäekumeenikoksi. Uskonnon, historian ja symboliikan teemat yhdistävät myös Väätin tekeillä olevan väitöstyön taiteellista ja tieteellistä osiota.

Yksi vaikeimmista asioista Väättille on ollut tutkimusaiheen rajaaminen. Alun perin hän suunnitteli tutkivansa seitsemää kohdetta, mutta nyt määrä on pienentynyt kolmeen. Tutkittavat keskipisteet ovat Delfoin Apollonin temppelin omfalos eli napakivi, Hagia Sofian omfalos ja Rooman Foorumin umbilicus urbis romae.

Tutkimuskohteista puhuessaan Väätti innostuu silminnähden. Niiden vähentäminen ja muun muassa Jerusalemin poisjättäminen onkin ottanut koville.

– Olen aloittanut surutyön, Väätti nauhahtaa.

Väätti on sekä taiteilijana että tutkijana systemaattinen ja tarkka. Hänen työhuoneensa on hämmästyttävän siisti, suorastaan askeettinen. Kuvaava on, että kun Väätti aloitti vierailevana taiteilijana Lapin yliopistossa, hän ensimmäiseksi tyhjensi studion kaikesta ylimääräisestä, kuten nurkassa lojuvista vanerin palasista.

Kolmen ohjaajan värisuora

Väätti päätti hakea jatko-opiskelijaksi Lapin yliopistoon samana päivänä, jolloin hän sai viisivuotisen taiteilija-apurahan.

– Saan täältä parhaan opetuksen. *Marja ja Juhani Tuominen* ovat loistavia professoreja, jotka välittävät, kannustavat ja antavat palautetta. Kun joukkoon liittyy vielä *Jyrki Siukonen*, koossa on kolmen värisuora.

Marja Tuominen on kulttuurihistorian professori menetelmätieteiden laitoksella ja Juhani Tuominen kuvataiteen professori taiteiden tiedekunnassa, jossa Jyrki Siukonen on kuvataiteen ja kuvataidekirjoittamisen dosenttina. Väätti kertoo ymmärtäneensä, että tieteen tekemisessä on kyse ennen kaikkea ryhmätyöstä. Tutkijalla tulee olla oma näkemyksensä mutta myös kriittinen tukirinki ympärillään.

Väättiä houkutteli Lapin yliopistoon opetuksen lisäksi sijainti. Hän on sukututkimuksen yhteydessä kartoittanut Peräpohjolan asutushistoriaa ja kertoo tuntevansa sympatiaa pohjoista kohtaan.

– Mietin, että miksi en palaisi juurilleni, Väätti kuvailee valintaansa, johon hän kertoo kolmen vuoden opiskelujen perusteella olevansa erittäin tyytyväinen.

Väätin mukaan tutkimisessa ja taiteessa on hienointa aineiston kerääminen. Analyysivaiheessa sen sijaan on eroja. Tieteellisessä maailmassa pitää olla tiukempi, kun taas taiteessa analyysiä ei ole pakko viedä loppuun asti. Tieteeseen kuuluu myös tulkinta, jopa hengästymiseen saakka.

– Kuvataiteessa voi leikitellä, ja tulkitsemista voi jättää katsojille. Tieteessä täytyy itse löytää kysymys ja vastaus ja lisäksi tuoda uutta tietoa.

Kaiken keskellä on mundus

Harva tulee ajatelleeksi, kuinka suuri urakka taiteellisen osion työstäminen voi olla. Väätti suunnittelee taiteelliseksi osioksi kahta museonäyttelyä, joiden tekemiseen hän arvioi kuluvan yhteensä nelisen vuotta.

– Minimiaika museonäyttelyn tekemiseen on kaksi vuotta. Vaikka kuinka pinnisteli, niin 250 neliötä on iso tila täytettäväksi. Töitä pitää tehdä lähes kaksi kertaa enemmän, jotta niistä voi valita toimivan kokonaisuuden.

Näyttelyistä ensimmäinen oli tänä keväänä Rovaniemen taidemuseossa, ja seuraavaan kokoelmaan on jo pesämuna valmiina.

– Kyllä kuvataiteen tekeminen sujuu, mutta kuinkas sitten on tieteellisen tekstin kirjoittamisen kanssa, taiteilija huokaisee ja naurahtaa päälle.

Väätti on ollut päätoiminen kuvataiteilija kohta kolmekymmentä vuotta ja kuvailee oloaan taiteen tekijänä seesteiseksi. Tieteen tekijänäkään Väätti ei ole aivan noviisi, sillä hänen tapansa tehdä taidetta voi verrata tutkimiseen. Hän kerää systemaattisesti aineistoa lähinnä antiikin ja keskiajan aikaisista kuvista, joista tekee oman tulkintansa.

Taiteilijan pitkään työstämän Mundusteossarjan nimi on latinaa ja tarkoittaa maailmaa. Mundus löytyy myös umbilicuksesta, yhdestä maailman keskipisteestä, sillä sana tarkoittaa myös uhrikuoppaa.

– Tutkin taiteessani koko maailmaa. Mutta koko maailmaa ei voi tieteellisesti tutkia, vaan se pitää rajata, nomadiksi tunnustautuva Väätti kertoo.

Rajaamisesta huolimatta Väätti haluaa säilyttää myös tieteellisessä työssään nomadisyyden. Koko maailmaa ei voi kerralla tutkia, mutta mikään ei estä tavoittelemasta sitä. ●

Ilkka Väätin väitöstyön taiteelliseen osioon kuuluva näyttely oli esillä Rovaniemen taidemuseolla keväällä 2007. Mundus-teossarjan nimi on latinaa ja tarkoittaa maailmaa, jota Väätti taiteessaan tutkiikin.

Ilkka Väätti

Tamperelainen Ilkka Väätti (s. 1955) on valmistunut kuvataiteilijaksi Lahden taidekoulusta vuonna 1979 ja kuvataiteen maisteriksi Kuvataideakatemiasta vuonna 2003. Hän on osallistunut uransa aikana lukuisiin yhteisnäyttelyihin Suomessa ja ulkomailla, ja hänellä on ollut 40 yksityisnäyttelyä. Väätti on jatko-opiskelijana taiteen ja kulttuurin tutkimusyksikössä Lapin yliopistossa, jossa hän on kevään ajan työskennellyt Jenny ja Antti Wihurin rahaston vierailevana taiteilijana.